

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Sędziowie:	SA Krzysztof Szewczak (spr.) SO del. do SA Elżbieta Wojtczuk
Protokolant: st. prot. sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2018 r. w Lublinie

sprawy J. W.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego

o umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego

na skutek apelacji J. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 16 maja 2017 r. sygn. akt VIII U 1110/16

oddala apelację.

Elżbieta Wojtczuk Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Krzysztof Szewczak

Sygn. akt III AUa 817/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 sierpnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił J. W. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5 % opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 44.880,00 zł wskazując, że w sprawie nie zaszły szczególnie uzasadnione przesłanki uzasadniające umorzenie należności, bowiem brak możliwości jednorazowej spłaty zobowiązań nie przesądza o trwałym braku możliwości stopniowego uregulowania zadłużenia.

W odwołaniu od decyzji J. W. domagał się zaliczenia kwoty 10.224,00 zł potrąconej przez ZUS Oddział w O. ze świadczeń emerytalnych na rzecz Likwidatora Funduszu Alimentacyjnego od miesiąca listopada 2015 r. do miesiąca sierpnia 2016 r. oraz umorzenia pozostałej należności. Podniósł, że jest w złej sytuacji finansowej a otrzymywana

emerytura w wysokości 441,38 zł, nie wystarcza mu na pokrycie codziennych wydatków. Z uwagi na zły stan zdrowia, wymagający stałego leczenia i rehabilitacji, nie może podjąć pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, argumentując jak w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 16 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. W. urodzony w dniu (...), od dnia 1 lipca 2010 r. uprawniony jest do emerytury. Skarżący posiada zadłużenie wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego za okres od dnia 1 września 1992 r. do dnia 30 kwietnia 2004 r. w kwocie 44.880,00 zł. W dniu 13 marca 2016 r. złożył wniosek o ich umorzenie. W związku z przekazaniem przez komornika sądowego na poczet zadłużenia sumy 17.571,09 zł. wysokość zadłużenia w dniu 5 kwietnia 2017 r. uległa zmniejszeniu do kwoty 27.308,91 zł. Skarżący nie dokonuje dobrowolnych wpłat na poczet długu. Wnioskodawca nie jest nigdzie zatrudniony. Po potrąceniach ze świadczenia emerytalnego w wysokości 1.896,48 zł, otrzymuje 441,28 zł. Od lutego 2012 r. w sposób ciągły korzysta ze świadczeń pomocy społecznej, wypłacanej przez Filię nr(...) (...)w L., skąd pobiera zasiłek stały w wysokości 40,77 zł miesięcznie. W okresie od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca 2016 r. skarżący otrzymał łącznie 5.364,16 zł tytułem dodatkowej pomocy, ostatnią w lutym 2017 r. w wysokości 550 zł, w postaci zasiłków celowych na dofinansowanie leczenia, kosztów wynajmu stancji, zakupu leków oraz żywności. Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawca korzysta ponadto z bezpłatnych usług opiekuńczych świadczonych przez Polski Czerwony Krzyż w wymiarze 36 godzin miesięcznie. J. W. jest również współwłaścicielem działki rolnej o powierzchni (...) m⁽²⁾.

Wnioskodawca leczy się w poradni kardiologicznej i w poradni chirurgii naczyniowej. Posiada orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności na okres od dnia 16 sierpnia 2013 r. do dnia 30 września 2017 r.

Powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał w oparciu o dokumentację znajdującą się w aktach sądowych i w aktach organu rentowego oraz na podstawie zeznań wnioskodawcy, uznając, że za wiarygodne jako wzajemnie się potwierdzające oraz niekwestionowane przez strony.

Powołując się na treść art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie bowiem w sprawie nie zachodzą wskazane w tym przepisie szczególnie okoliczności, pozwalające na umorzenie należności. Mimo trudnej sytuacji materialnej, wieku oraz stanu zdrowia uniemożliwiającego podjęcie dodatkowej pracy, skarżący otrzymuje regularną pomoc z opieki społecznej, która pozwala mu na zakup żywności oraz leków. J. W. mimo, że jest współwłaścicielem działki rolnej o powierzchni (...) m², nie podjął starań w celu uzyskania dochodu z tego tytułu. Zobowiązanie wobec funduszu, wypłacającego świadczenia alimentacyjne za wnioskodawcę do kwietnia 2004 r., powstało we wrześniu 1992 r. Od tego czasu, mimo świadomości istnienia narastającego zadłużenia, J. W. nie podjął prób uregulowania należności, których spłata rozpoczęła się dopiero w drodze postępowania egzekucyjnego. Możliwość systematycznej spłaty długu jest realna tym bardziej, że kwota 17.571,09 zł, tj. około 39 % zaległości, została już wpłacona.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy w Lublinie na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł J. W. zaskarżając powyższe rozstrzygnięcie w całości i zarzucając mu niewyjaśnienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności dotyczących sytuacji materialnej i osobistej wskazującej na szczególnie uzasadnione okoliczności o których mowa w art. 138 ust 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazując na powyższy zarzut, apelant domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania ewentualnie uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. W

uzasadnieniu apelacji podniósł, iż Sąd Okręgowy nie przeprowadził wnikliwej analizy jego sytuacji życiowej, materialnej i osobistej, nie wziął bowiem pod uwagę jego potrzeb finansowych związanych z zakupem leków i leczeniem oraz nie uwzględnił okoliczności, że pomoc jaką utrzymuje z (...) nie jest wystarczająca. W roku 2001 dokonywał w miarę swoich możliwości finansowych wpłat na rzecz synów do ZUS i komornika sądowego. Egzekucja komornicza była prowadzona mimo jego wniosku o zawieszenie potrąceń z emerytury i umożliwienie mu dobrowolnej spłaty zadłużenia. Brak środków na zapłatę należności alimentacyjnych był również spowodowany nieuczciwością jego pracodawców, którzy nie odprowadzali składek ubezpieczeniowych i wpłacali mu wynagrodzenie nieadekwatne do świadczonej pracy. W związku z kontuzją bioder w 2001 r. nie mógł nadal zarobkować jako sędzia piłkarski (...) i nie miał środków na spłatę alimentów. Stan zdrowia na pozwala mu na uprawianie działki, której jest właścicielem. Koszty utrzymania, które ponosi, znacznie przekraczają kwotę wypłacanej mu emerytury i pomocy z (...). W sprawie zachodzą więc szczególne okoliczności pozwalające na odstąpienie od żądania spłaty pozostałej kwoty należności alimentacyjnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest nieuzasadniona i z tego powodu podlega oddaleniu.

Ustalenia Sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. W tej sytuacji nie zachodzi potrzeba powtarzania ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 r., II UKN 61/97 – OSNAP 1998/3/104 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 21/98 – OSNAP 2000/4/143, z dnia 9 lipca 2009 r., II UK 374/08 teza 2 - LEX nr 533104).

Apelant zarzucił Sądowi I instancji niewyjaśnienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności dotyczących sytuacji materialnej i osobistej wskazującej na istnienie szczególnie uzasadnionych okoliczności. Zarzut ten należy uznać za chybiony.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy właściwie ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy i w oparciu o ustalony w wyniku tej oceny stan faktyczny, prawidłowo zastosował obowiązujące przepisy dochodząc do wniosku, iż nie zostały spełnione warunki do umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego określonej w decyzji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 sierpnia 2016 r. Sąd pierwszej instancji dokonał właściwej wykładni art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 roku, poz. 114 ze zm.) powołując się na orzecznictwo i odnosząc się do wielokrotnie interpretowanego w judykaturze pojęcia szczególnie uzasadnionych przypadków związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów. Sąd Apelacyjny przyjmuje te rozważania za własne.

Pojęcie szczególnie uzasadnionego przypadku zostało szczegółowo wyjaśnione zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i sądów apelacyjnych. Przez szczególnie uzasadniony przypadek, o którym mówi art. 68 ust. 1 powołanej ostatnio ustawy, należy rozumieć sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., sygn. akt I UK 270/09, z dnia 6 sierpnia 2008 r., II UK 359/07, OSNP 2010/1-2/18). Jednocześnie w świetle orzecznictwa sądowego osoba, na której ciąży obowiązek lub zaległości alimentacyjne nie powinna być w całości zwolniona z tych zobowiązań, jeżeli ma jakiegokolwiek realne możliwości choćby częściowej lub rozłożonej w czasie spłaty długów alimentacyjnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2010 r., I UK 119/10 LEX nr 686798). Brak stałych dochodów i związana z tym trudna sytuacja materialna jest ponadto okolicznością dotyczącą wszystkich dłużników alimentacyjnych, gdyż uruchomienie funduszu alimentacyjnego następowało tylko wówczas, gdy dłużnik nie miał majątku ani dochodów podlegających egzekucji (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 maja 2014 r., sygn. akt III AUa 2138/13, LEX nr 1483725).

Regułą jest więc egzekwowanie należności od dłużników alimentacyjnych, natomiast umorzenie należności może nastąpić tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach rozumianych jako sytuacje nadzwyczajne, wyjątkowe, nietypowe.

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji J. W. należy uznać, jak prawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji, że nie mamy do czynienia ze szczególnie uzasadnionym przypadkiem, o którym mowa w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

Niewątpliwie sytuację zdrowotną wnioskodawcy należy ocenić jako trudną, na co Sąd Okręgowy zwrócił uwagę w uzasadnieniu wyroku. Z uwagi na wiek oraz schorzenia kręgosłupa i bioder skarżący nie może podjąć dodatkowego zatrudnienia. W związku z leczeniem ponosi stałe wydatki na zakup lekarstw. W apelacji skarżący podniósł, iż miesięczny koszt wykupu leków wynosi 700 zł. Analiza przedstawionego przez J. W. zestawienia leków w odniesieniu do dokumentacji lekarskiej (historii choroby z poradni lekarza rodzinnego) wskazuje, że wymienione pozycje dotyczą lekarstw przepisywanych głównie w odstępach co najmniej dwumiesięcznych. Przedstawione zestawienie leków na kwotę 701,81 zł zawiera pozycje dotyczące np. czterech tub żelu przeciwbólowego oraz leku (...)ma marskość wątroby (wnioskodawca nie leczy się na to schorzenie u specjalisty). Ich wykupienie to połowa kwoty wskazanej w zestawieniu. Środki na wykupienie lekarstw wnioskodawca pozyskał dodatkowo w związku z przyznaną przez (...) pomocą. Kwoty te są znaczne. W okresie od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca 2016 r. skarżący pobrał łącznie 5.364,16 zł tytułem dodatkowej pomocy, ostatnią w lutym 2017 r. w wysokości 550 zł, w postaci zasiłków celowych na dofinansowanie leczenia, kosztów wynajmu stancji, zakupu leków oraz żywności. Wnioskodawca korzysta ponadto z bezpłatnych usług opiekuńczych świadczonych przez Polski Czerwony Krzyż w wymiarze 36 godzin miesięcznie. W ich ramach trzy razy w tygodniu, przez trzy godziny dziennie, opiekunka gotuje dla niego posiłki, sprząta i wykupuje lekarstwa.

Apelant zarzucił Sądowi Okręgowemu bezzasadne przyjęcie, że może uzyskiwać dochody z tytułu bycia współwłaścicielem działki rolnej o powierzchni (...) m⁽²⁾. Podniósł, że stan zdrowia nie pozwala mu na uprawę działki i sprzedawanie uzyskanych polonów. Zauważyć na należy, iż nie jest to jedyny sposób czerpania dochodów z nieruchomości. Wnioskodawca może je bowiem uzyskać poprzez np. wydzierżawienie gruntu. Mimo możliwości poprawienia swojej sytuacji finansowej, poprzez zdobycie dodatkowych dochodów, nie podjął żadnych starań w tym kierunku.

Dla uznania, iż w sprawie nie zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek kluczowa jest okoliczność, że skarżący posiada środki pozwalające na stopniową spłatę zadłużenia. J. W. jest uprawniony do stałego świadczenia emerytalnego w kwocie 1896,48 zł. W dniu złożenia wniosku o umorzenie zaległości alimentacyjnych wysokość zadłużenia zobowiązanego wynosiła 44.880 zł. Suma ta w związku z prowadzoną egzekucją komorniczą w kwietniu 2017 r. uległa zmniejszeniu do 27.308,91 zł. Wyegzekwowana kwota 17.571,09 zł to 39 % zadłużenia. Mając na względzie, że skarżący oprócz wypłacanej mu po dokonaniu potrąceń emerytury w kwocie 441,28 zł dysponuje zasiłkiem stałym oraz pobieranymi cyklicznie zasiłkami celowymi oraz może dodatkowo uzyskać dochód z działki rolnej, nie pozwala na uznanie, że w sprawie zachodzi szczególny przypadek uzasadniający umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Istotna w ocenie Sądu Apelacyjnego jest również okoliczność, że zobowiązanie wobec funduszu, który wypłacał świadczenia alimentacyjne za zobowiązanego do kwietnia 2004 r., powstało we wrześniu 1992 r. Z wyjątkiem wpłat na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Wydziału Alimentów w kwotach od 20 zł do 1000 zł. w 2001 r., wnioskodawca nie podejmował prób uregulowania należności. Jak podnosi apelant trudności finansowe, powodujące brak środków na spłatę alimentów, rozpoczęły się gdy uległ kontuzji bioder w 2001 r., co uniemożliwiło mu dalszą pracę sędziego szczebla centralnego (...). Do tego czasu, mimo powstania zobowiązania alimentacyjnego w 1992 r. i świadomości istnienia narastającego zadłużenia, J. W. nie podejmował, poza wskazanym powyżej wyjątkiem, prób uregulowania należności. Ich spłata rozpoczęła się dopiero w drodze postępowania egzekucyjnego. Należności alimentacyjne powstały w związku z niewywiązywaniem się przez zobowiązanego z obowiązku alimentacyjnego w okresie gdy był czynny zawodowo. Umorzenie obciążających J. W. należności alimentacyjnych oznaczałoby w istocie premiowanie jego biernej postawy życiowej, wskazującej na

oczekiwanie, że jego zobowiązania zostaną umorzone kosztem innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych z uszczupleniem funduszy tego systemu.

Odnośnie wywodów apelującego, iż po potrąceniu zobowiązań alimentacyjnych, pozostaje mu na utrzymanie niewielka kwota stwierdzić należy, że przesłanki do umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego nie wyczerpuje sam fakt, iż zadłużenie jest większe niż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego do alimentacji. Brak stałych dochodów i związana z tym trudna sytuacja materialna jest niewątpliwie okolicznością dotyczącą wszystkich dłużników alimentacyjnych, gdyż uruchomienie funduszu alimentacyjnego następuje tylko wówczas, gdy dłużnik nie ma majątku ani dochodów podlegających egzekucji. Ale ta okoliczność nie może premiować umorzeniem należności, nie można bowiem z wyjątku, o jakim mowa w art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, czynić zasady. Reasumując należy stwierdzić, iż zarzuty sformułowane w apelacji są chybione. Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął bowiem, że właściwa interpretacja obowiązujących przepisów prowadzi do wniosku, iż w sytuacji odwołującego na dzień wydania decyzji nie zachodził szczególnie uzasadniony przypadek związany z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego do alimentacji, uzasadniający umorzenie należności na rzecz likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy wydał trafny i odpowiadający prawu wyrok.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.